

RADNICE A NOVÉ KOMUNITNÍ CENTRUM V STRUKTUŘE ŽIDLOCHOVIC

DAT VI
SEMINÁRNÍ PRÁCE – PŮVODNÍ A VLOŽENÉ
FA ČVUT
ZS 2024/2025

Vypracovala: Polina Viazovska
Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Pavel, Ph.D.

Obsah:

1. Úvod	3
2. Proměna Židlochovic a radnice do 21. století	4
3. Poslední oprava radnice a urbanistická situace Židlochovic před výstavbou nového komunitního centra	11
4. Nové komunitní centrum vrátí význam místu	14
5. Závěr	19
6. Zdroje	20

1. Úvod

Radnice a jejich okolí hrají klíčovou roli v samosprávě měst a městeček, při vytváření a podpoře identity a sebevědomí jejich obyvatel a v reprezentaci komunity vůči návštěvníkům. Jejich dlouhodobá existence napříč staletími vytváří vazbu mezi minulostí místa a současností, čímž zajišťuje paměť komunity o sobě samé. Jak se ukáže dále, radnice také jsou společenským střediskem. Logicky se tak radnice stávají významnými urbanistickými prvky, kolem nichž je organizován provoz města. Tyto stavby poskytují obyvatelům existenciální oporu, což umožňuje dlouhodobé setrvání komunit na daném místě¹.

Nicméně, jak ukazuje další průzkum, význam radnice a jejího okolí se mění v průběhu času, což souvisí s proměňujícím se historickým kontextem. Prostřednictvím změn funkcí, architektonického a urbanistického vzhledu objektu a jeho okolí, reagujících na historické události, se komunita snaží udržet významnost budovy a tím zachovat svou existenční oporu.

Zadáním dané práce je stanovit urbanistický význam radnice a jejího okolí v Židlochovicích, prozkoumat jejich architektonický vývoj v průběhu času a na příkladě vybudování nového komunitního centra ukázat posílení postrádaného významu lokality v minulém století pomocí návratu dřívějších funkcí a architektonického tvarosloví.

1. NORBERG-SCHULZ, Christian, *Genius loci: krajina, místo, architektura*, Praha: Dokořán, 2010. ISBN 8073633035, str. 5

2. Proměna Židlochovic a radnice do 21. století

První etapu rozvoje Židlochovic můžeme stanovit jako období od roku 1237, kdy bylo městečko Židlochovice poprvé písemně zmíněno², do roku 1559, kdy došlo k první přestavbě radnice³. Toto období můžeme definovat jako fázi formování komunity, které bylo spjato s obdržením horního práva v roce 1379², vybudováním mostu přes řeku Svratku v roce 1407⁴ a začátkem fungování radních a purkmistra³.

Popisy původní radnice ukazují ji jako přízemní budovu s jednou místností, kuchyní a komorou, která svou výškou přesahovala okolní chalupy³. V radnici se uchovávalo horenské právo a privilegium Hynka z Valdštejna³, což potvrzovalo status Židlochovic jako významného obchodního a politického centra s určitou mírou samosprávy. Význam radnice tedy spočíval v uchovávání fyzických nosičů garance těchto práv, což bylo architektonicky vyjádřeno její výškovou dominancí. Vinný sklep pod radnicí, kde se uchovávalo víno (později také pivo) z židlochovských kopců a odkud se prodávalo k veselí obyvatel³, posiloval význam městečka jako obchodního a vinařského centra.

Význam radnice je také vyjádřen její polohou na křižovatce cest. Delší jihoseverní rameno bylo orientováno z Nosislavu do Brna a kratší východozápadní rameno vedlo od mostu k židlochovickým kopcům⁴. Jihoseverní osa, která je paralelní s řekou, naznačuje obchodní význam Židlochovic, zatímco východozápadní osa poukazuje na politický význam a také vztah mezi radnicí a šlechtickou tvrzí, která byla původně situována na východním břehu řeky⁴.

Ve vztahu k vytvořenému kříži s orientací podle světových stran nelze opomenout koncepcce *cardo a decumanus*. Když Římané řešili osídlení území, umísťovali *axis urbis* na jednom břehu řeky, čímž redukovali význam místa na jednu stranu⁶. To bylo vhodné řešení v době, kdy šlechtické osídlení bylo na východním břehu. Je také důležité zdůraznit, že židlochovické *cardo a decumanus* nenaznačují kosmický řád, protože jsou spíše typickým řešením pro údolní sídliště⁶ a nejsou v rozporu s romantickým charakterem okolní krajiny.

Když funkce soudu a politických shromáždění byly již zajištěny existencí radnice, pro trhy, slavnosti a další společenské akce stále chybělo vhodné místo. Proto se kratší osa kříže přetvořila na náměstí uličního typu v úseku od mostu k radnici, kde obyvatelé tančili a veselili se, pořádali sváteční jarmarky a vedli rozpravy o zločincích³.

Časové rámce druhé etapy rozvoje Židlochovic stanovíme od roku 1559 do série smutných událostí, jako byl požár v roce 1632⁴, mor a třicetiletá válka, během

2. Historie v Židlochovicích, <https://www.zidlochovice.cz/cs/kultura-a-volny-cas/historie-v-zidlochovicich/>, vyhledáno 14.12.2024.

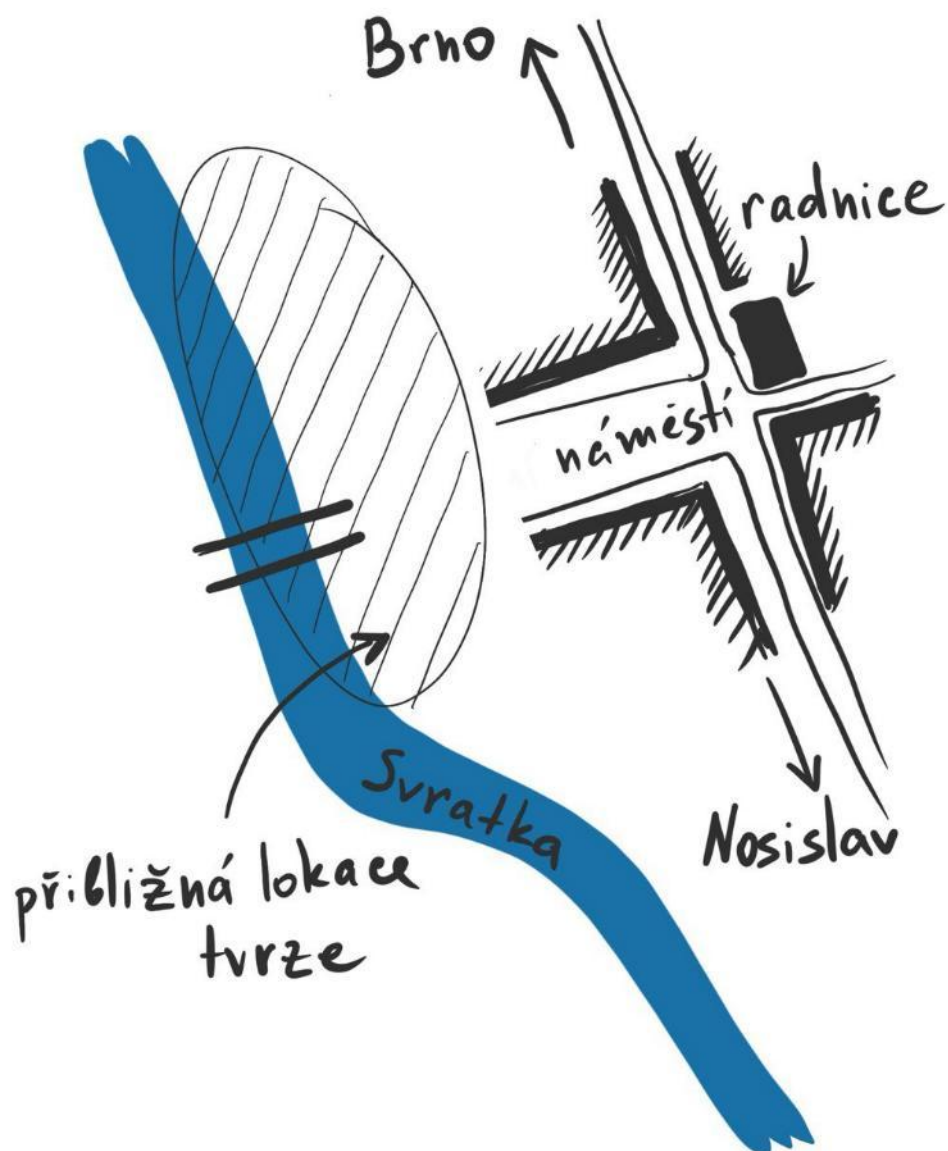
3. HORÁK, František a BENEŠ, Otakar, *Židlochovická radnice 1559-1959: čtyři sta let stavby a života*, Židlochovice: Místní národní výbor v Židlochovicích, 1960. Str. 7-8

4. Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů v Praze, *Židlochovice, okres Brno - venkov, územní a stavebně-historický rozbor*, Praha, 1984. Str. 8-10.

5. ONDRŮJ, Arnošt, *Židlochovice v letech zápasů a budování : sborník statí o historii a kulturním růstu jihomoravského města*, Židlochovice: Okresní museum Židlochovice, 1948. Str. 36.

6. NORBERG-SCHULZ, Christian, *Genius loci: krajina, místo, architektura*, Praha: Dokořán, 2010. ISBN 8073633035, str. 172

nichž Židlochovice, stejně jako celé okolí, procházely obdobím stagnace občanského života.

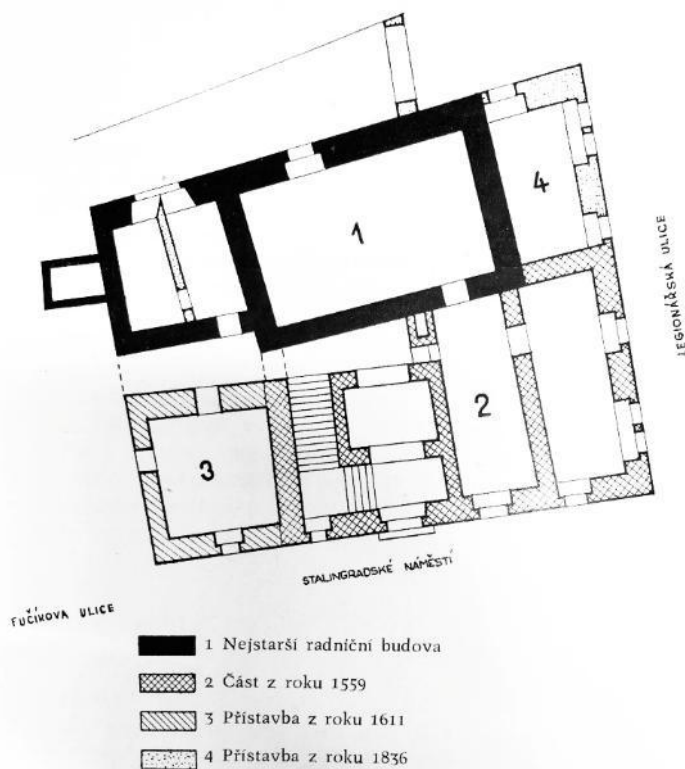
obr. 1 Schematická rekonstrukce urbanistické situace v prvním období

Nicméně toto krátké období se ukazuje jako mimořádně blahobytné pro komunitu, což dokládají dvě přestavby a rozšíření radnice. První úprava proběhla v roce 1559 a druhá následovala po 52 letech, v roce 1611⁷. Obě odrážely hrdost na dosažené úspěchy komunity a dokonce i odvážné ambice. Jejich cílem bylo zkrášlení budovy, což se projevilo dobudováním místností v přízemí a vytvořením podloubí⁷ s dekorovanými hlavicemi sloupů (obr. 4). Dobudováním podloubí došlo k překročení stavební čáry a zúžení ulice vedoucí do vinařských kopců⁷. Tento krok na jedné straně výrazně podtrhl rostoucí význam radnice, ale na druhé straně potlačil jedno z ramen *axis urbis*, které vedlo ke klíčovému zdroji obchodního úspěchu města –

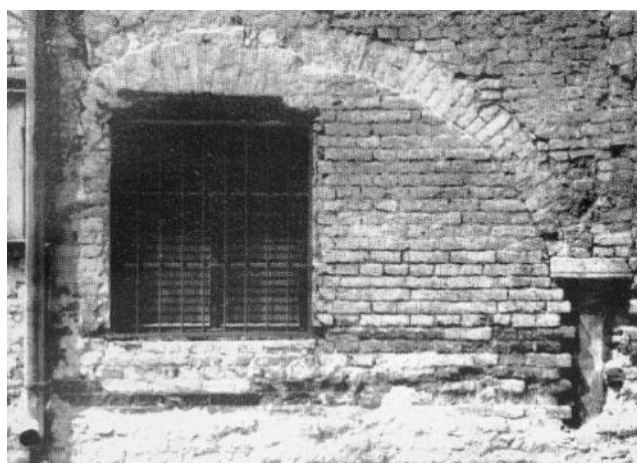
7. HORÁK, František a BENEŠ, Otakar, *Židlochovická radnice 1559-1959: čtyři sta let stavby a života*, Židlochovice: Místní národní výbor v Židlochovicích, 1960. Str. 9-13.

vinicím, jejichž produkty byly velmi ceněné⁸. Tento zásah lze interpretovat jako snahu skrýt těžkou práci na vinicích, která kontrastovala s dojmem ušlechtilého blahobytu. Rozšíření radnice umožnilo začlenit do ní různé společenské funkce, jako byly obchody⁸.

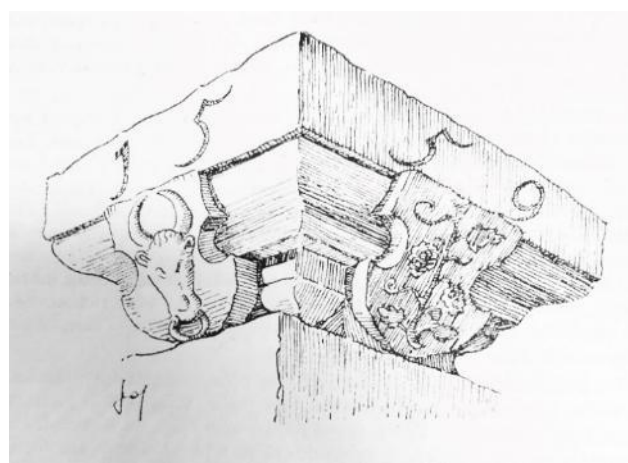
Dalším krokem k povznesení budovy byla implementace nejmodernějších prvků té doby, jako byly sluneční hodiny na fasádě⁸ nebo okno v prvním patře vyrobené ze skleněných koleček rámovaných olovem⁸. Na střechu byla přidána věžička se zvonkem, která sloužila k signalizaci požáru, povodní a pracovních aktivit⁸. Není pochyb, že tato věžička ještě více zdůraznila vertikální dominanci radnice a tím opět podtrhla její význam.

obr. 3 Půdorys přízemí radnice⁹

obr. 2 Stopy po radničním podloubí, objevené v srpnu 1959 po odstranění omítky na boční fasádě radnice.¹⁰

obr. 4 Skica hlavice nárožního pilíře v podloubí radnice¹¹

8. HORÁK, František a BENEŠ, Otakar, *Židlochovická radnice 1559-1959: čtyři sta let stavby a života*, Židlochovice: Místní národní výbor v Židlochovicích, 1960. Str. 9-13.

9. HORÁK, František a BENEŠ, Otakar, *Židlochovická radnice 1559-1959: čtyři sta let stavby a života*, Židlochovice: Místní národní výbor v Židlochovicích, 1960. Str. 26

10. HORÁK, František a BENEŠ, Otakar, *Židlochovická radnice 1559-1959: čtyři sta let stavby a života*, Židlochovice: Místní národní výbor v Židlochovicích, 1960. Str. 17.

11. ONDRŮJ, Arnošt, *Židlochovice v letech zápasů a budování: sborník statí o historii a kulturním růstu jihomoravského města*, Židlochovice: Okresní museum Židlochovice, 1948. Str. 38.

Obr. 5 Současný vzhled jižního průčelí radnice se slunečními hodinami a hlavicemi pilíře podloubí, které byly znovu nalezeny po obnově v roce 1959

Současně se rozvíjela urbanistická situace. Nejdůležitější změnou byla výstavba zámku místo tvrze v roce 1592, v důsledku čehož se jeho lokalita přenesla na jiný břeh a posunula se dále od řeky¹², čímž došlo k definitivnímu rozdělení politických rolí pravého a levého břehu a význam celého městečka se ocitl v nejisté situaci. Dokonce i vzdálenosti vstupu do budovy zámku a radnice od odpovídajících břehů řeky jsou téměř stejné.

Kolem radnice byly postaveny pekárny¹³, což posílilo význam náměstí uličního typu jako centra společenského života, přičemž zároveň došlo k dotváření ramen axis urbis výstavbou nových domů.

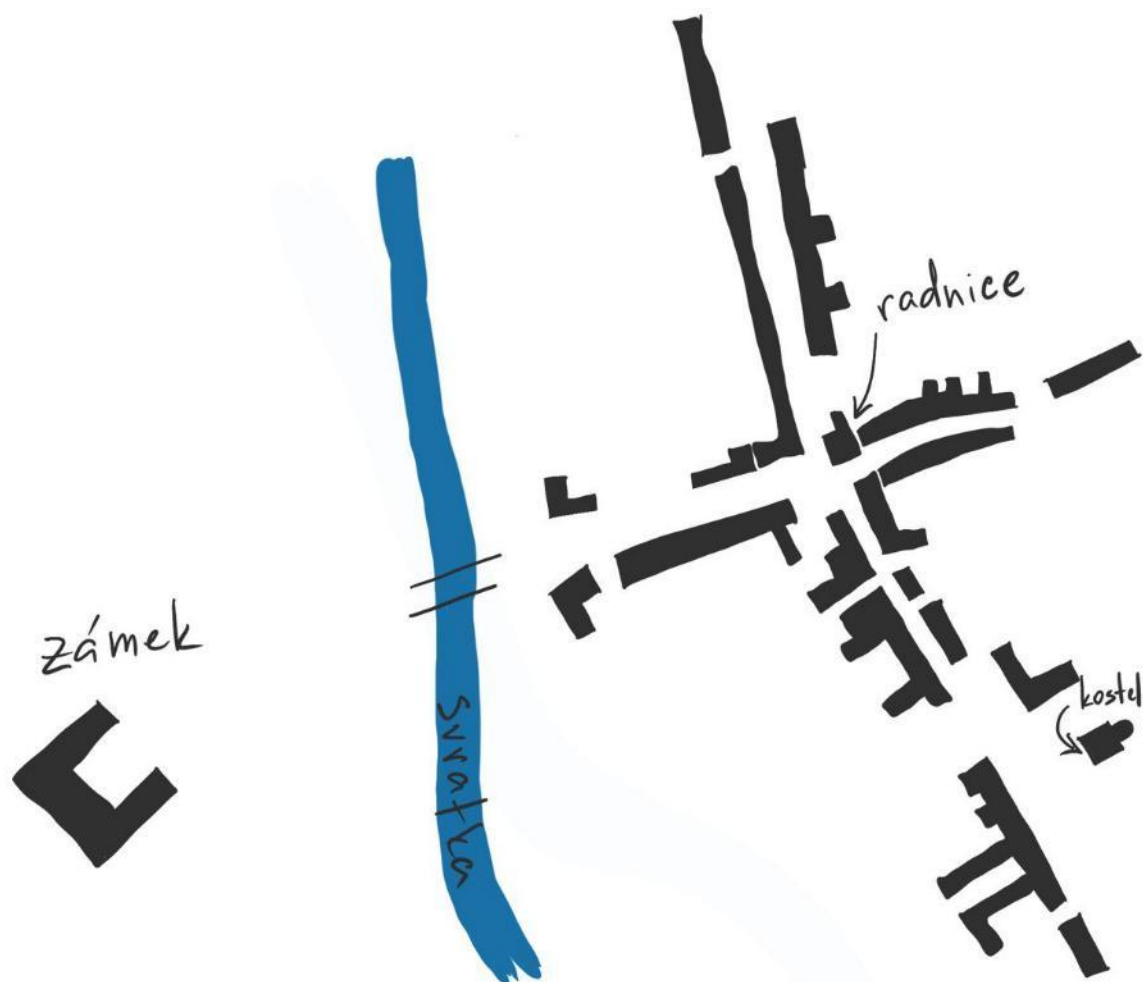
Třetí období pracovně stanovíme jako období od třicetileté války do vzniku Národního domu v roce 1912¹³. V tomto období radnice prochází ještě dvěma rozšířeními v letech 1719¹⁴ a 1836¹⁴, v důsledku čehož původní budova radnice úplně splynula s novými dostavbami do logického čtvercového půdorysu.

12. Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů v Praze, *Židlochovice, okres Brno - venkov, územní a stavebně-historický rozbor*, Praha, 1984. Str. 9.

13. HORÁK, František a BENEŠ, Otakar, *Židlochovická radnice 1559-1959: čtyři sta let stavby a života*, Židlochovice: Místní národní výbor v Židlochovicích, 1960. Str. 13.

14. Národní památkový ústav, *Budova Národního domu*, <https://www.pamatkovykatalog.cz/budova-narodniho-domu-15354633>, vyhledáno 16.12.2024.

14. HORÁK, František a BENEŠ, Otakar, *Židlochovická radnice 1559-1959: čtyři sta let stavby a života*, Židlochovice: Místní národní výbor v Židlochovicích, 1960. Str. 16-18.

obr. 6 Schematická rekonstrukce urbanistické situace v druhém období podle slovního popisu na str. 36, ONDRŮJ, Arnošt, *Židlochovice v letech zápasů a budování: sborník statí o historii a kulturním růstu jihomoravského města, Židlochovice: Okresní museum Židlochovice, 1948.*

V roce 1873 byly Židlochovice povýšeny na město¹⁵, ale už předtím se městečko snažilo působit dojmem města. V roce 1861 proto došlo k odstranění stodoly a chléva, které se od nepaměti nacházely ve dvoře radnice¹⁶ a zjevně nepatřily k městské radnici, na rozdíl od radnice městečkové.

Posílení intenzity cestování, růst počtu židlochovického obyvatelstva a snaha o odpočinek v teplé místnosti v důsledku zvýšených požadavků na komfort způsobují rychlý vznik a proměnu hostinců, čili šenkhausů. Kromě hostince v přízemí radnice se objevuje ještě jeden hostinec ve vlastnictví radnice v domě č. 31¹⁶. I když se společenský život přesouvá do vnitřních prostor, jeho střediskem zůstává okolí radnice.

Růst obyvatelstva způsobuje také výstavbu obytných budov na jiném břehu Svratky v 19. století¹⁶, což posouvá geometrický střed města směrem na západ a tím

15. ONDRŮJ, Arnošt, *Židlochovice v letech zápasů a budování: sborník statí o historii a kulturním růstu jihomoravského města, Židlochovice: Okresní museum Židlochovice, 1948. Str. 39.*

16. HORÁK, František a BENEŠ, Otakar, *Židlochovická radnice 1559-1959: čtyři sta let stavby a života, Židlochovice: Místní národní výbor v Židlochovicích, 1960. Str. 18-20.*

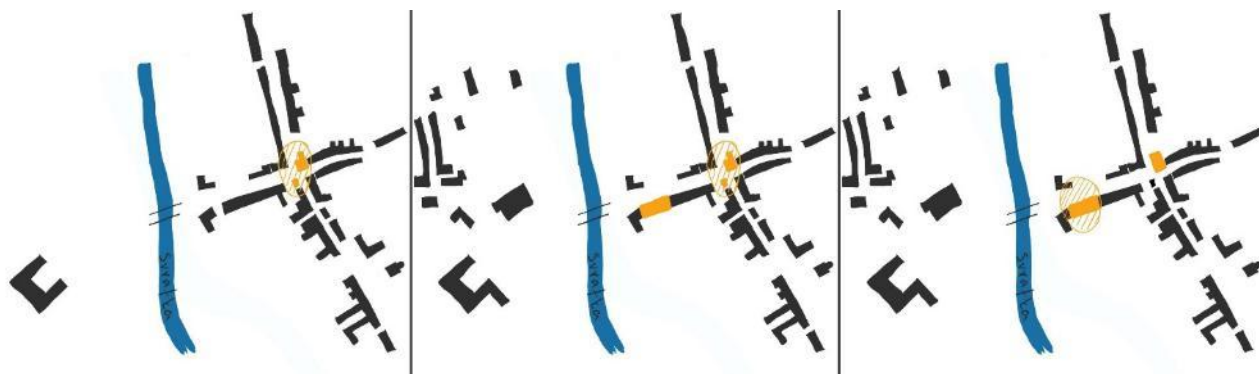
17. ONDRŮJ, Arnošt, *Židlochovice v letech zápasů a budování: sborník statí o historii a kulturním růstu jihomoravského města, Židlochovice: Okresní museum Židlochovice, 1948. Str. 38.*

jej oddaluje od radnice. Současně se všechny obytné budovy zvyšují na jedno patro¹⁷, čímž zaniká původní výšková dominace radnice a s ní i fyzický projev jejího významu pro komunitu.

V roce 1912 vzniká Národní dům na dolním konci náměstí uličního typu, ve kterém se soustřeďují společenské funkce setkávání, odpočinku a kultury. Ve stejném časovém období se radniční hostinec v domě č. 31 přetváří na trestnici¹⁸, což snižuje kapacitní možnosti radnice. Vzniká tak nové společenské středisko v dolní části náměstí v budově Národního domu, která se nachází blíže k posunutému geometrickému centru Židlochovic.

obr. 7 Radnice není výšková dominanta, 1864¹⁷

obr. 8 Změny společenského střediska v Židlochovicích

17. ONDRŮJ, Arnošt, *Židlochovice v letech zápasů a budování: sborník statí o historii a kulturním růstu jihomoravského města*, Židlochovice: Okresní museum Židlochovice, 1948. Str. 38-39.

18. HORÁK, František a BENEŠ, Otakar, *Židlochovická radnice 1559-1959: čtyři sta let stavby a života*, Židlochovice: Místní národní výbor v Židlochovicích, 1960. Str. 22.

obr. 9 Boční fasáda radnice v roce 1959²⁰

Tyto urbanistické a společenské změny přizvely k rychlé ztrátě významu radnice v období od roku 1912 do 21. století a přetvořily ji na čistě funkčně administrativní budovu, zejména když se místnost šenkhausu změnila na spořitelnu (obr. 9). V době ČSSR došlo k elektrifikaci a provedení ústředního vytápění, které ale bylo provedeno bez respektu k stávající architektuře (obr. 10).

V průběhu 20. století výstavbou panelových domů vznikají nové výškové dominanty, jednou z nich je panelový dům na dolním konci náměstí¹⁹. Rozšíření zástavby na západním břehu řeky ještě více oddaluje geometrický střed města od radnice. Znovuotevření železnice na západním břehu, výstavba nových dopravních cest mezi městy, které nenavazují na historické cesty, a rozvoj městské struktury výrazně oslabují původní axis urbis a místo jejího křížení, čímž oslabují i význam radnice.

obr. 10 Detail postradalé hlavice pilíře²⁰

19. Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů v Praze, *Židlochovice, okres Brno - venkov, územní a stavebně-historický rozbor*, Praha, 1984. Str. 14.

20. HORÁK, František a BENEŠ, Otakar, *Židlochovická radnice 1559-1959: čtyři sta let stavby a života*, Židlochovice: Místní národní výbor v Židlochovicích, 1960. Str. 16-17.

3. Poslední oprava radnice a urbanistická situace Židlochovic před výstavbou nového komunitního centra

V roce 1999 proběhla poslední oprava budovy radnice²¹. Architekti z ARCHATTU vytvořili vizi radnice vycházející z její historie, postupovali bez větších zásahů a sladili provoz mezi radnicí, sousední budovou a dvorem určeným pro administrativní funkce.

První složkou jejich vize obnovené radnice je muzeifikace prvků, které odkazují na slavnou minulost komunity. Tak byly odhaleny hlavice pilířů v bývalém podloubí a zpět se vrátily sluneční hodiny.

Druhou složkou vize obnovy radnice není puristický přístup ani modernizace, ale romantizace budovy a s ní spojeného způsobu života. K tomu jistě přispívá i muzeifikace. Architekti nepřekročili obrysy stávajícího půdorysu ani nenavyšovali počet pater, přestože byla zvažována možnost nástavby druhého podlaží sousední budovy²¹. Oprava trhlín, nová omítka a střešní krytina, stejně jako zachování říms a lemování otvorů v původní podobě, zbavily budovu dojmu ruiny a zároveň ji zakonzervovaly v minulosti. To vše přispělo k vytvoření nového významu objektu, který již nemá ambici stát se centrem budoucích úspěchů ani společenským střediskem, ale spíše prezentuje staré úspěchy komunity.

Tato vize pomohla objevit a zakotvit romantický charakter radniční architektury podle koncepce Norberga-Schulze o klasické, kosmické a romantické architektuře. Celková horizontální pasivita tvaru²², přízemí vtlačené do země bez jasně vymezených hranic soklem, malá okna a masivní střecha opticky tlačící na budovu vytvářejí dojem těžkého objektu²³, který jakoby vyprávěl o svém stáří a zároveň svou pevnou vazbou k zemi garantoval dlouhou, neměnnou existenci. Tato tíha romantického charakteru a výrazná horizontála dobře korespondují s židlochovickými kopci, které jsou dnes součástí přírodního parku Výhon. Dominance romantické architektury navíc podtrhuje absence tradičního českého řešení náměstí – obklopeného domy se štíty, které by prostor vizuálně směřovaly k nebi²³.

obr. 11 Porovnání těžkosti radnice a okolních kopců

21. ARCHATT, *Židlochovice, okres Brno - venkov, radnice - Masarykova č.p. 100, architektonická studie přestavby*, Brno, 1999.

22. NORBERG-SCHULZ, Christian, *Genius loci: krajina, místo, architektura*, Praha: Dokořán, 2010. ISBN 8073633035, str. 51.

23. NORBERG-SCHULZ, Christian, *Genius loci: krajina, místo, architektura*, Praha: Dokořán, 2010. ISBN 8073633035, str. 100.

obr. 12 Muzeifikované prvky na boční fasádě

Pochopení romantického charakteru radnice není možné bez porozumění charakteru židlochovského okolí, ve kterém tato architektura a urbanismus vznikaly a rozvíjely se. Pro předindustriální společnost byla návštěva krajiny každodenní činností, a proto se stala nezbytným předmětem interpretace a symbolizace²⁴ v architektonické a urbanistické podobě.

Proměnlivý reliéf židlochovských kopců a později vzniklých vinných teras, řeka Svratka s přítoky, vysoký horizont zakrývajícím část oblohy a rychle se měnící mraky jsou typickými znaky romantické krajiny²⁵.

obr. 13 Okolí Židlochovic

24. NORBERG-SCHULZ, Christian, *Genius loci: krajina, místo, architektura*, Praha: Dokořán, 2010. ISBN 8073633035, str. 17.

25. NORBERG-SCHULZ, Christian, *Genius loci: krajina, místo, architektura*, Praha: Dokořán, 2010. ISBN 8073633035, str. 42.

Nejbližší okolí radnice nelze popsat jako romantické podle klasifikace Norberga-Schulze kvůli přítomnosti axis urbis a absenci organizace prostoru metodou shluků nebo volného řazení²⁶. Důležitá je také skutečnost absence hlavního náměstí, které by umožňovalo typické shromažďovací akce. Existující náměstí uličního typu, navazující na radnici, tyto funkce plnit nemůže, protože bylo ve 20. a 21. století přetvořeno na automobilovou a parkovací ulici, což dále přispělo ke snížení významu radnice a jejího okolí.

obr. 14 Řazení městské struktury v okolí radnice, Státní mapa odvozená, ČUZK.

V 90. letech, kvůli politickým a sociálním změnám, v Židlochovicích vzniká nové společenské středisko, které je umístěno v budově zámku na západním břehu. Disponuje konferenčními sály, restaurací, parkem a také hotelem, a určitě se stalo i turistickou atrakcí. Tím pádem se veškerá společenská aktivita přesunula na jiný břeh řeky, což vytváří určitý problém, protože to oddaluje komunitu od místa, které garantuje její kontinuitu, paměť a poskytuje existenční oporu. Tuto situaci můžeme popsat jako krizi prostředí a provozu komunity, což vede ke krizi jednotlivce²⁷.

obr. 15 Společenské středisko v Židlochovicích před výstavbou komunitního centra

26. NORBERG-SCHULZ, Christian, *Genius loci: krajina, místo, architektura*, Praha: Dokořán, 2010. ISBN 8073633035, str. 69.

27. NORBERG-SCHULZ, Christian, *Genius loci: krajina, místo, architektura*, Praha: Dokořán, 2010. ISBN 8073633035, str. 191.

4. Nové komunitní centrum vrátí význam místu

Komunitní centrum v Židlochovicích vzniklo za budovou radnice na místě chátrajících budov autoservisu v roce 2020.

Pravděpodobně byla cítit ztráta významu okolí radnice, oslabování komunity a ztráta kořenů. Cílem výstavby bylo zlepšení sociální situace komunity jako celku²⁸. Tak vzniklo nové středisko, které nabízí

možnosti pro různé společenské akce, dílny, poradenství, obchodování nebo výměnu věcí²⁹. Díky své architektuře, měřítku a odlišné nabídce aktivit toto centrum není v konfliktu se střediskem, které již funguje v zámku.

obr. 16 Foto zbourané budovy, google maps

obr. 17 Nový komunitní centrum³⁰

28. Město Židlochovice, *Komunitní centrum*, <https://www.zidlochovice.cz/cs/obcan/sluzby/socialni-aktivity/nase-plany/komunitni-centrum.html>, vyhledáno 16.12.2024.

29. <https://www.zidlochovicelidem.cz/>, vyhledáno 16.12.2024.

30. *Komunitní centrum Židlochovice*, <https://www.stavbaweb.cz/clanek/komunitni-centrum-zidlochovice-25338/>, vyhledáno 29.01.2025.

Architektura komunitního centra částečně pokračuje ve vizi poslední obnovy radnice, aplikuje ji na tento projekt, ale také jde dále, jak se ukáže později. V rámci muzeifikace vinářské minulosti architektonická kancelář JURA ET CONSORTES využívá přímou citaci a dává na dvorek sud na lisování hroznů, který nyní slouží pouze jako fontána. Méně patrná muzeifikace vinařské minulosti spočívá v terasování zeleného dvorku s odkazem na pozůstatky vinářských teras v parku Výhon. Symbolicky se vrací stodola na své místo spolu s částí jejích původních funkcí, jako jsou společenské akce nebo svatby.

obr. 18 Sud na lisování vína

obr. 19 Terasy komunitního centra a parku Výhon

Architektura komunitního centra jasně romantizuje selský způsob života, k čemuž využívá návrat stodoly s příslušnými funkcemi. Tato romantizace se projevuje v archtypickém tvaru přízemní budovy se sedlovou střechou u všech nových objektů, použití dřeva, zejména na branách, cihelných taškách střechy a dokonce i v dočasných ozdobách, jako jsou věnce z květin pověšené na dveřích stodoly.

obr. 20 Romantizující prvky

Avšak romantizována není pouze tradiční selská architektura a způsob života, ale také česká meziválečná architektura, což se projevuje v prosklených plochách stěn, velkých oknech, změnách jejich rozměrů a rytmu, charakteristických prohlubněch pasu ve stěnách pro vytvoření zvláštních ploch pro usazení oken. K této romantizaci moderní architektury patří i střešní okna různých rozměrů, které jsou předkrokem do známých ateliérových oken. Prosté kovové římsy jsou v kontrastu s mírně bohatými římsami radnice, ale odpovídají myšlence moderní architektury. Společným prvkem mezi romantizací tradičního a moderního je neutrální světlá hladká omítka, která byla již použita na budově radnice.

obr. 21 Porovnání architektury komunitního centra a meziválečné architektury

Charakteristická zvláštní plocha pro okna možná je inspirována lokální architekturou, konkrétně výškovou dominantou na náměstí uličního typu z poválečného období. Minimálně dnešní fasády tohoto bytového panelového domu obsahují stejné vytváření zvláštních pasových prohloubení pro usazení okenních

otvorů. V tomto případě jde o snahu opatrně začlenit stereotypně nenáviděnou panelovou výstavbu do muzea romantizované architektury Židlochovic a tím trochu pomoci obyvatelům smířit se s panelovou skutečností.

obr. 22 Porovnání charakteristických prohloubení na fasádách komunitního centra a panelového domu na dolním konci náměstí

Nové komunitní centrum, stejně jako radnice, má romantický charakter podle koncepce Norberga-Schulze, což se projevuje v absenci soklů a těžkých střechách, které vtlačují stěny v zem. Tyto budovy jsou výrazně horizontální a obsahují prvky, které tuto horizontálnost podtrhují, například již zmíněné prohloubené plochy pro usazení oken a horizontální skleněné a dřevem obložené pásy na stěnách. Monotónní plochy stěn působí masivně, stejně jako nízké, ale široké cihlové ploty, které dále podtrhují romantický způsob vizualizace místa.

Umístění takového rozsahu funkcí v okolí radnice pomohlo vytvořit nové společenské středisko, respektive vrátit místu jeho minulé funkce společenského střediska. Současně zámek a komunitní centrum vytvářejí dvě společenská ohniska na různých březích s různými funkcemi, což neumožňuje jejich konfrontaci a tím přispívá k rozvoji obou bodů.

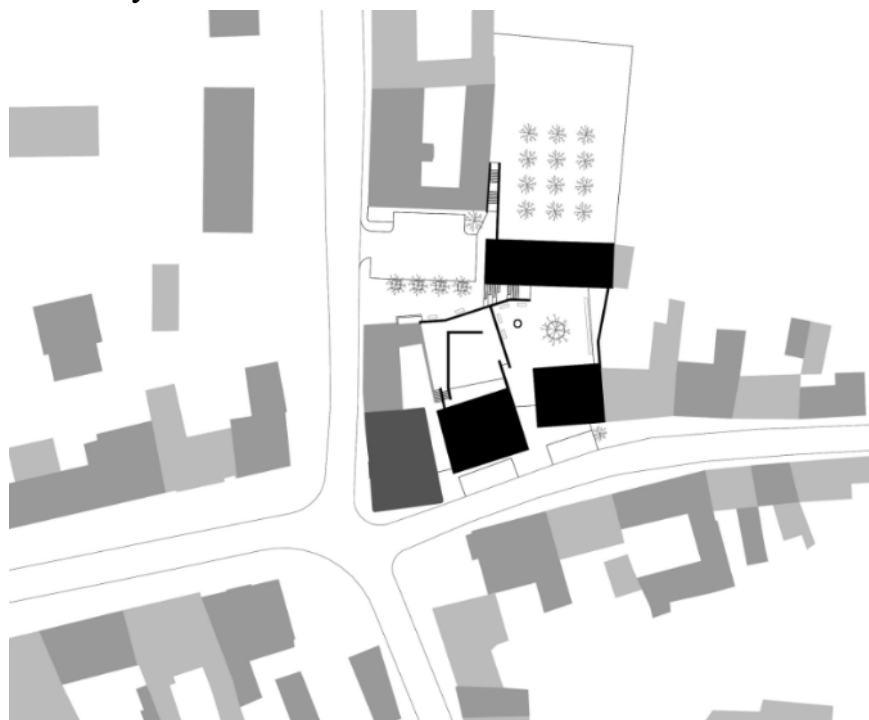

obr. 23 Současné rozdělení společenských středisek

Urbanismus nového souboru staveb díky svému volnému řazení a neortogonálním vztahům mezi jednotlivými stavbami je romantický podle koncepce Norberga-Schulze a tím romantizuje selský způsob života a tradiční český urbanismus. Spolu s tím volné řazení nových objektů nedevasuje uliční vzhled ani původní uliční čáru, což je dosaženo opakováním směrů fasád demolovaných objektů s malým posunem vektorů a vytvořením ve skutečnosti jen jednoho relativně úzkého průchodu dovnitř souboru, když druhý průjezd je uzavřen bránou, čímž je podpořena souvislost zástavby.

Důležité je vytvoření dvorku-náměstí, který je typickým centrálním prvkem českých vesnic³², což dále přispívá k romantizaci selského způsobu života. Nové náměstíčko poskytuje komunitě možnost shromažďovat se na trzích a slavnostech ne uprostřed aut, ale v prostředí připomínajícím muzeum jejich minulosti. Tato skutečnost ještě více posiluje v minulém století ztracený význam tohoto místa a navrácí k němu vztah komunity.

Díky jiným dějům, nesouvisejícím s výstavbou komunitního centra, došlo také k částečnému návratu významu axis urbis. I když tyto osy kvůli svým parametrům už nebudou obchodními toky, jejich význam se obnovuje díky turistickým a cyklistickým trasám. Turistická trasa vede od železnice na západním břehu přes most a radnici k rozhledně Akátová věž na východě. Zároveň série cyklotras 5149 a Brněnská vinařská stezka procházejí severojižní původní osou a tím dotvářejí původní urbanistický kříž Židlochovic.

obr. 17 Komunitní centrum, situace³³

31. NORBERG-SCHULZ, Christian, *Genius loci: krajina, místo, architektura*, Praha: Dokořán, 2010. ISBN 8073633035, str. 69.

32. NORBERG-SCHULZ, Christian, *Genius loci: krajina, místo, architektura*, Praha: Dokořán, 2010. ISBN 8073633035, str. 99.

33. *Komunitní centrum Židlochovice*, <https://ceskacenazaarchitekturu.cz/rocniky/2021/komunitni-centrum-zidlochovice>, výhledáno 29.01.2025.

5. Závěr

Jak se ukázalo na příkladě židlochovské radnice, tyto budovy spolu s jejich okolím zajišťují existenční oporu komunity, poskytují jí garanci kontinuity a vztah s minulostí. Prospěch komunity se nejprve odrážel v modernizaci radnice, a když její význam za pouhé století výrazně klesl, komunita začala pociťovat krizi, vnímat tuto skutečnost jako problém a hledat řešení. Tím se stalo navrácení významu místu radnice pomocí komplexu opatření.

Částečné řešení se nacházelo v architektuře radnice, která svou romantickou těžkostí působí jako dlouhodobý a neměnný středový prvek, kolem něhož se město vyvíjelo. Za účelem zajištění paměti komunity a vztahu s minulostí se jak radnice, tak nové komunitní centrum uchýlily k muzeifikaci nejen znovuzrozených architektonických prvků, ale i minulého způsobu života, k čemuž přispěla také jeho romantizace. Důležité je v případě radnice zachování a v případě komunitního centra vytvoření mentálního vztahu mezi okolní krajinou a architekturou, což ukotvuje stavby v konkrétním místě a poskytuje komunitě identitu.

Druhou složkou řešení problému byla změna urbanistické situace Židlochovic a návrat společenského střediska do okolí radnice. Sama budova radnice, zbavená vlastnictví dalších domů a uzavřená kvůli konceptu muzeifikace ve svých existujících prostorových limitech, nemohla tuto situaci vyřešit. Tento problém však skvěle vyřešilo komunitní centrum, které nejen výrazně rozšířilo funkční nabídku okolí radnice, přispělo k muzeifikaci a romantizaci, ale také napravilo absenci funkčního městského náměstí, čímž výrazně zvýšilo význam radničního okolí.

Od nepaměti bylo místo křížení cest považováno za významné, často až sakrální. Tento význam však existoval pouze tehdy, pokud se na této křižovatce pravidelně objevovali lidé a vkládali do ní ten význam. S klesajícím počtem každodenních návštěvníků křížení axis urbis radnice ztrácela na významu. Proto rehabilitace axis urbis v turistické podobě opět přetvořila radnici a její okolí na významné místo nejen ve vědomí místní komunity, ale i návštěvníků z jiných míst.

6. Zdroje

Tištěné:

1. NORBERG-SCHULZ, Christian, *Genius loci: krajina, místo, architektura*, Praha: Dokořán, 2010. ISBN 8073633035.
2. HORÁK, František a BENEŠ, Otakar, *Židlochovická radnice 1559-1959: čtyři sta let stavby a života*, Židlochovice: Místní národní výbor v Židlochovicích, 1960.
3. Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů v Praze, *Židlochovice, okres Brno - venkov, územní a stavebně-historický rozbor*, Praha, 1984.
4. ONDRŮJ, Arnošt, *Židlochovice v letech zápasů a budování : sborník statí o historii a kulturním růstu jihomoravského města*, Židlochovice: Okresní museum Židlochovice, 1948.
5. ARCHATT, *Židlochovice, okres Brno - venkov, radnice - Masarykova č.p. 100, architektonická studie přestavby*, Brno, 1999.

Webové:

1. *Historie v Židlochovicích*, <https://www.zidlochovice.cz/cs/kultura-a-volny-cas/historie-v-zidlochovicich/>, vyhledáno 14.12.2024.
2. *Město Židlochovice, Komunitní centrum*, <https://www.zidlochovice.cz/cs/obcan/sluzby/socialni-aktivity/nase-plany/komunitni-centrum.html>, vyhledáno 16.12.2024.
3. <https://www.zidlochovicelidem.cz/>, vyhledáno 16.12.2024.
4. *Komunitní centrum Židlochovice*, <https://www.stavbaweb.cz/clanek/komunitni-centrum-zidlochovice-25338/>, vyhledáno 29.01.2025.
5. *Komunitní centrum Židlochovice*, <https://ceskacenazaarchitekturu.cz/rocniky/2021/komunitni-centrum-zidlochovice>, vyhledáno 29.01.2025.
6. [googlemaps.com](https://www.googlemaps.com)
7. Český ústav zeměměřický a katastrální, *Státní mapa odvozená*

Vlastní fotoarchiv.